

Riskfaktorer bakom stroke kartlagda

I tidskriften Lancet har forskare kartlagt vilka riskfaktorer som är kopplade till stroke samt hur pass tungt vägande respektive faktor är. Den aktuella studien går under namnet »Interstroke«.

Forskarna har tittat på riskfaktorer hos 3 000 individer från 22 länder som alla drabbats av stroke för första gången och en lika stor grupp med matchade friska kontroller. Samtliga deltagare fick svara på frågor och genomgå undersökning. De lämnade även blod- och urinprov. Av de 3 000 deltagarna med stroke hade 2 337 personer, vilket motsvarar 78 procent, drabbats av ischemisk stroke. Blödning (hemorragisk stroke) var orsaken för resterande 663 individer (22 procent av fallen).

Man studerade hur tungt förklarande respektive riskfaktor var, och inte helt oväntat visade studien att hypertoni är den tyngst vägande riskfaktorn. Efter hypertoni var frånvaro av regelbunden fysisk aktivitet, rökning (om deltagaren rökte vid det aktuella tillfället) och hög midja-höftkvot tungt vägande faktorer.

Hypertoni var den tyngst vägande förklaringen till stroke. Foto: Saturn Stills/SPL/IBL

Övriga riskfaktorer som noterades omfattar diet, diabetes, psykosocial stress, hög alkoholkonsumtion, hjärtsjukdom, depression och kvoten mellan apolipoproteinerna B och A1.

Nämnda tio riskfaktorer kan förklara nästan 90 procent av strokerisken. Detta har beräknats genom måttet »population-attributable risk« (PAR). PAR är ett statistiskt mått som visar hur mycket incidensen av en händelse, tex en sjukdom, skulle minska om man tog bort en eller ett antal givna faktorer. I den aktuella studien uppgick PAR för samtliga tio riskfaktorer till 88,1 procent, vilket alltså innebär att om man eliminerade samtliga dessa riskfaktorer hos alla deltagare skulle närmare nio av tio fall av stroke ha undvikits. Hypertoni och regelbunden fysisk aktivitet var de två enskilda riskfaktorer som har högst PAR, med värden på 34,6 respektive 28,5 procent. Samtliga tio riskfaktorer var signifikanta om man tittade specifikt på ischemisk stroke. Om man däremot endast tittar på hemorragisk

stroke noterades att hypertoni, rökning, hög midja-höftkvot, dålig kosthållning och hög alkoholkonsumtion var signifikanta riskfaktorer.

En liknande undersökning gjordes 2004. Denna gick under namnet »Interheart« och omfattade riskfaktorer för hjärtinfarkt. Majoriteten av de riskfaktorer som nu identifierats för stroke återfanns då som riskfaktorer även för hjärtinfarkt, men de är olika viktade för de olika sjukdomstillstånden.

Exempelvis visade sig hyperlipidemi vara den viktigaste riskfaktorn för hjärtinfarkt, medan hypertoni väger tyngst för stroke. Dessutom visade Interheart att även tidigare rökare löpte ökad risk för hjärtinfarkt. Den nu aktuella studien visade däremot att det bara är individer som röker för närvarande, men inte före detta rökare, som löper ökad risk för stroke.

Författarna sammanfattar de aktuella rönen med att interventioner för att sänka blodtrycket, få människor att sluta röka, röra mer på sig och äta bättre kan ha en substantiell påverkan på strokeincidensen.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

O'Donnell MJ, et al. Lancet.
doi: 10.1016/S0140-6736(10)60834-3

Kroppstackling ökar skaderisken

Så kallad kroppstackling (body checking) är en tackling med hela kroppen mot höft eller axel som används i ishockey. Risken för skador är dock så pass kraftig att tacklingen ofta är förbjuden bland unga spelare och i damhockey. I Kanada har forskare tittat på i vilken utsträckning kroppstackling leder till skador. Den omfattande studien presenteras i tidskriften JAMA.

Författarna har under hockeysäsongen 2007/2008 följt 2 154 unga hockeyspelare i åldern 11–12 år som samtliga spelade i olika hockeylag i städerna Quebec eller Alberta. I Alberta är kroppstacklingar tillåtna för 11–12-åringar, medan de i Quebec inte är det. Sjukgymnaster har regelbundet besökt de lag som ingick i studien och samlat in uppgifter om huruvida barnen drabbats av skador när de spelat ishockey. Totalt noterades 241 allvarigare skador (skallskador, svår hjärnskakning och vad som definierats som »svår skada« i övrigt) i sam-

band med hockeyspel i Alberta, vilket ska jämföras med 91 skador i Quebec.

Justerat för antalet timmar barnen spelade visar studien sammantaget att tillåtelse av kroppstacklingar var förknippad med närmare tre gånger (2,84) så hög risk för skallskador, svår hjärnskakning och »svår skada« i övrigt. Risken för svår hjärnskakning ökade särskilt mycket, med närmare en faktor fyra, om kroppstacklingar var tillåtna.

Författarna uppger att de fick idén till studien efter att ha noterat att allt fler unga hockeyspelare inkom till sjukhus med skallskador. I hockeytokiga Kanada, där 500 000 barn och ungdomar är registrerade som hockeyspelare i olika klubbar, är frågan glödhet, och forskarna bakom studien uppger att de ville slå hål på myter och rykten och göra en vetenskaplig studie kring hur tillåtelse av kroppstacklingar påverkar risken för skador.

Foto: Sven-Olof Ahlgren/Scanpix

Skadorna av kroppstacklingar bland 11–12-åriga ishockeyspelare har undersökts i denna kanadensiska studie.

Studien är en av de största som presenterats kring hur regler i en specifik idrottsgren påverkar skaderisken. Att en idrottsmedicinsk studie presenteras i en så pass »tung« tidskrift som JAMA hör heller inte till vanligheterna.

Anders Hansen